14. הפטרת וארא. (יחזק' כח 25-כט 21)

כה. כֹּה־אָמַר֙ אֲדֹנָ֣י יֱהוִ֔ה בְּקַבְּצִי | אֶת־בֵּ֖ית יִשְׂרָאֵ֑ל מִן־הָעַמִּ֣ים אֲשֶׁר־נָפֹ֥צוּ בָ֛ם וְנִקְדַּשְׁתִּי בָם לְעֵינֵ֥י הַגּוֹיִ֖ם וְיָשְׁב֣וּ עַל־אַדְמָתָ֑ם אֲשֶׁ֨ר נָתַ֥תִּי לְעַבְדִּ֖י לְיַעֲקֹֽב׃

ההפטרה הזאת מתחילה ומסתיימת בדברי נחמה לישראל. לעומת זאת, היא מתארת את גורלה של מצרים והפרעונים שלה. הקשר בין הפרשה ברור ביותר.

וְיָשְׁבוּ עַל אַדְמָתָם אֲשֶׁר נָתַתִּי לְעַבְדִּי לְיַעֲקֹב: רש"י: כמו שנתנה ליעקב נחלה בלא מצרים, (בראי כח 14): וּפָרַצְתָּ יָמָּה וָקֵדְמָה וְצָפֹנָה וָנֶגְבָּה.

כו. וְיָשְׁבוּ עָלֶ֣יהָ לָבֶ֔טַח וּבָנ֥וּ בָתִּ֖ים וְנָטְע֣וּ כְרָמִ֑ים וְיָשְׁב֤וּ לָבֶ֙טַח֙ בַּעֲשׂוֹתִ֣י שְׁפָטִ֔ים בְּכֹ֖ל הַשָּׂאטִ֣ים אֹתָ֑ם מִסְּבִיבוֹתָ֔ם וְיָדְע֥וּ כִֽי־אֲנִ֖י יְהוָ֥ה אֱלֹהֵיהֶֽם׃

הַשָּׂאטִים: הבזים.

א. בַּשָּׁנָה֙ הָעֲשִׂרִ֔ית בָּעֲשִׂרִ֖י בִּשְׁנֵ֣ים עָשָׂ֑ר לַחֹ֣דֶשׁ הָיָ֤ה דְבַר־יְהוָה֙ אֵלַ֣י לֵאמֹ֔ר׃

בַּשָּׁנָה הָעֲשִׂירִית בָּעֲשִׂרִי בִּשְׁנֵים עָשָׂר לַחֹדֶשׁ: י"ב בטבת.

רד"ק: עשירית למלכות צדקיהו (לממלכת צדקיהו).

ב. בֶּן־אָדָ֕ם שִׂ֥ים פָּנֶ֖יךָ עַל־פַּרְעֹ֣ה מֶלֶךְ־מִצְרַ֑יִם וְהִנָּבֵ֤א עָלָיו֙ וְעַל־מִצְרַ֔יִם כֻּלָּֽהּ׃

פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם: נראה שמדובר בפרעה חָפְרַע או אַפְרִיֶס, שליט מצרי מהשושלת ה-26 של מצרים (570-589).

ג. דַּבֵּ֤ר וְאָמַרְתָּ֙ כֹּה־אָמַ֣ר | אֲדֹנָ֣י יֱהוִ֔ה הִנְנִ֥י עָלֶ֖יךָ פַּרְעֹ֣ה מֶלֶךְ־מִצְרַ֑יִם הַתַּנִּ֣ים (תמסח) הַגָּד֔וֹל הָרֹבֵ֖ץ בְּתוֹךְ֙ יְאֹרָ֔יו אֲשֶׁ֥ר אָמַ֖ר לִ֣י יְאֹרִ֑י וַאֲנִ֖י עֲשִׂיתְנִֽי׃

הַתַּנִּים הַגָּדוֹל: התנין (הַתְּמָסָח) או לשון רבים המבטאת יהירות, כמו שְׁאַל נָא בְּהֵמוֹת (איוב יב 7)

יְאֹרָיו: מדובר בשבע הזרועות שבדלתא של הנילוס או בתעלות הרבות בנויות על ידי האדם המסתעפות מן הנילוס.

וַאֲנִי עֲשִׂיתְנִי: אולי עשיתי את עצמי. (גם בפס' ט), או לשון גוזמה או מגלומניה מטורפת.

ד. וְנָתַתִּ֥י חַחִ֖ים בִּלְחָיֶ֑יךָ וְהִדְבַּקְתִּ֤י דְגַת־יְאֹרֶ֙יךָ֙ בְּקַשְׂקְשֹׂתֶ֔יךָ וְהַעֲלִיתִ֖יךָ מִתּ֣וֹךְ יְאֹרֶ֑יךָ וְאֵת֙ כָּל־דְּגַ֣ת יְאֹרֶ֔יךָ בְּקַשְׂקְשֹׂתֶ֖יךָ תִּדְבָּֽק׃

דְּגַת יְאֹרֶיךָ: חיילי פרעה.

בְּקַשְׂקְשֹׂתֶיךָ אשר **תִּדְבָּק.**

ה. וּנְטַשְׁתִּ֙יךָ֙ הַמִּדְבָּ֔רָה אוֹתְךָ֖ וְאֵת֙ כָּל־דְּגַ֣ת יְאֹרֶ֔יךָ עַל־פְּנֵ֥י הַשָּׂדֶ֖ה תִּפּ֑וֹל לֹ֣א תֵאָסֵ֔ף וְלֹ֥א תִקָּבֵ֖ץ לְחַיַּ֣ת הָאָ֑רֶץ וּלְע֥וֹף הַשָּׁמַ֖יִם נְתַתִּ֥יךָ לְאָכְלָֽה׃

תִּפּוֹל ... תֵאָסֵף ... תִקָּבֵץ: שלושת הפעלים אלה יכולים להיות או בלשון זכר (פרעה) או בלשון נקבה (דגת). נראה שהם בלשון נקבה כי הפעלים תֵאָסֵף / תִקָּבֵץ הם לשון יחיד במשמעות קיבוץ.

ו. וְיָדְע֣וּ כָל־יֹשְׁבֵ֣י מִצְרַ֔יִם כִּ֥י אֲנִ֖י יְהוָ֑ה יַ֚עַן הֱיוֹתָ֣ם מִשְׁעֶ֔נֶת קָנֶ֖ה לְבֵ֥ית יִשְׂרָאֵֽל׃

מִשְׁעֶנֶת קָנֶה: תמיכה שבירה. הרעיון מפותח בפסוק הבא. אבל הביטוי המלא נמצא בישעי' לו 6: הִנֵּה בָטַחְתָּ עַל מִשְׁעֶנֶת הַקָּנָה הָרָצוּץ הַזֶּה עַל מִצְרַיִם, אֲשֶׁר יִסָּמֵךְ אִישׁ עָלָיו וּבָא בְכַפּוֹ וּנְקָבָהּ, כֵּן פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם לְכָל הַבֹּטְחִים עָלָיו.

ז. בְּתָפְשָׂם בְּךָ בכפך בַּכַּף תִּרֹוץ וּבָקַעְתָּ לָהֶם כָּל־כְּתֶף וּבְהֵשָׁעֲנָם עָלֶיךָ תִּשָּׁבֵר וְהַעֲמַדְתָּ לָהֶם כָּל־מָתְנָיִם:

וְהַעֲמַדְתָּ: וְהִמְעַדְתָּ בשיכול אותיות. (תהל' סט 24 : וּמָתְנֵיהֶם תָּמִיד הַמְעַד)

ח. לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִֹה הִנְנִי מֵבִיא עָלַיִךְ חָרֶב וְהִכְרַתִּי מִמֵּךְ אָדָם וּבְהֵמָה:

מֵבִיא עָלַיִךְ חָרֶב וְהִכְרַתִּי מִמֵּךְ: בפסוק הקודם, הפעלים בלשון זכר וכאן בלשון נקבה. הקודם פונה לפרעה או לקנה שהוא מצרים ואילו בפסוק הזה, הנביא פונה לארץ או למצרים, שהם לשון נקבה.

ט. וְהָיְתָה אֶרֶץ־מִצְרַיִם לִשְׁמָמָה וְחָרְבָּה וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָֹה יַעַן אָמַר יְאֹר לִי וַאֲנִי עָשִׂיתִי:

י. לָכֵן הִנְנִי אֵלֶיךָ וְאֶל־יְאֹרֶיךָ וְנָתַתִּי אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם לְחָרְבוֹת חֹרֶב שְׁמָמָה מִמִּגְדֹּל סְוֵנֵה וְעַד־גְּבוּל כּוּשׁ:

מִמִּגְדֹּל סְוֵנֵה וְעַד גְּבוּל כּוּשׁ: מן הגבול הצפוני (מגדול) ועד הגבול הדרומי (סונה, Syene או אסואן). שמות יד 2 : וְיַחֲנוּ לִפְנֵי פִּי הַחִירֹת בֵּין מִגְדֹּל וּבֵין הַיָּם

יא. לֹא תַעֲבָר־בָּהּ רֶגֶל אָדָם וְרֶגֶל בְּהֵמָה לֹא תַעֲבָר־בָּהּ וְלֹא תֵשֵׁב אַרְבָּעִים שָׁנָה:

יב. וְנָתַתִּי אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁמָמָה בְּתוֹךְ | אֲרָצוֹת נְשַׁמּוֹת וְעָרֶיהָ בְּתוֹךְ עָרִים מָחֳרָבוֹת תִּהְיֶיְנָה שְׁמָמָה אַרְבָּעִים שָׁנָה וַהֲפִצֹתִי אֶת־מִצְרַיִם בַּגּוֹיִם וְזֵרִיתִים בָּאֲרָצוֹת:

וְזֵרִיתִים בָּאֲרָצוֹת: כנראה על ידי נבוכדנצר (להלן פס' יט).

סדר עולם רבה (ליינר) פרק כו : בשנת עשרים ושלש לנבוכדנצר נתנה צור בידו, ושטף את כל היהודים שהיו בעמון ומואב ובסביבות ארץ ישראל, נפש שבע מאות ארבעים וחמשה, בשנת עשרים ושבע לנבוכדנצר נתנה מצרים בידו.

יג. כִּי כֹה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִֹה מִקֵּץ אַרְבָּעִים שָׁנָה אֲקַבֵּץ אֶת־מִצְרַיִם מִן־הָעַמִּים אֲשֶׁר־נָפֹצוּ שָׁמָּה:

יד. וְשַׁבְתִּי אֶת־שְׁבוּת מִצְרַיִם וַהֲשִׁבֹתִי אֹתָם אֶרֶץ פַּתְרוֹס עַל־אֶרֶץ מְכוּרָתָם וְהָיוּ שָׁם מַמְלָכָה שְׁפָלָה:

פַּתְרוֹס: נרדף פיוטי של מצרים.

טו. מִן־הַמַּמְלָכוֹת תִּהְיֶה שְׁפָלָה וְלֹא־תִתְנַשֵּׂא עוֹד עַל־הַגּוֹיִם וְהִמְעַטְתִּים לְבִלְתִּי רְדוֹת בַּגּוֹיִם:

טז. וְלֹא יִהְיֶה־עוֹד לְבֵית יִשְׂרָאֵל לִמְבְטָח מַזְכִּיר עָוֹן בִּפְנוֹתָם אַחֲרֵיהֶם וְיָדְעוּ כִּי אֲנִי אֲדֹנָי יֱהוִֹה:

לִמְבְטָח מַזְכִּיר עָוֹן: כריתת בריתת המזכירה את עוונם. לסמוך על עם אחר, ביחוד מצרים, הוא לפגוע בכבוד ה'.

יתכן גם שהביטוי **מַזְכִּיר עָוֹן** יהיה מצרים עצמה ונושא הפועל **יִהְיֶה**.

יז. וַיְהִי בְּעֶשְׂרִים וָשֶׁבַע שָׁנָה בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָיָה דְבַר־יְהוָֹה אֵלַי לֵאמֹר:

וַיְהִי בְּעֶשְׂרִים וָשֶׁבַע שָׁנָה בָּרִאשׁוֹן בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ: ממלכת נבוכדנצר.

יח. בֶּן־אָדָם נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל הֶעֱבִיד אֶת־חֵילוֹ עֲבֹדָה גְדוֹלָה אֶל־צֹר כָּל־רֹאשׁ מֻקָּרָח וְכָל־כָּתֵף מְרוּטָה וְשָׂכָר לֹא־הָיָה לוֹ וּלְחֵילוֹ מִצֹּר עַל־הָעֲבֹדָה אֲשֶׁר־עָבַד עָלֶיהָ:

אֶל צֹר: הטיל נבוכדנצר מצור על צור במשך שלוש עשרה שנה. (יחזק׳ כו-כח). (586-573 למניינם)

אֶל צֹר: או לפני צור.

וְשָׂכָר לֹא הָיָה לוֹ וּלְחֵילוֹ מִצֹּר: נבוכדנצר הוא כלי ביד ה׳. כשהטיל מצור על צור, הוא פעל עבור ה׳. (פס׳ כ). על כן, יבוא על שכרו.

יט. לָכֵן כֹּה אָמַר אֲדֹנָי יֱהוִה הִנְנִי נֹתֵן לִנְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם וְנָשָׂא הֲמוֹנָהּ וְשָׁלַל שְׁלָלָהּ וּבָזַז בִּזָּהּ וְהָיְתָה שָׂכָר לְחֵילוֹ:

כ. פְּעֻלָּתוֹ אֲשֶׁר־עָבַד בָּהּ נָתַתִּי לוֹ אֶת־אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר עָשׂוּ לִי נְאֻם אֲדֹנָי יֱהוִה:

כא. בַּיּוֹם הַהוּא אַצְמִיחַ קֶרֶן לְבֵית יִשְׂרָאֵל וּלְךָ אֶתֵּן פִּתְחוֹן־פֶּה בְּתוֹכָם וְיָדְעוּ כִּי־אֲנִי יְהוָה: